

VIHREÄ YRITYSTUKIREMONTTI

*Pienten ja keskisuurten yritysten kasvu ja kannattavuus ovat monella tapaa Suomen kansantalouden kohtalonkysymyksiä. **Valtaosa uusista työpaikoista syntyy pk-yrityksiin.** Vuosina 2001—2012 yli 250 hengen suuret yritykset palkkasivat 7164 henkeä. Pk-yritykset loivat samalla ajanjaksolla työpaikkoja yli 100 000 hengelle.*

Mitä paremmat edellytykset työllistämiseen ja kasvuun yrityksillä on ympäri Suomen, sitä useammalla ihmisellä on mahdollisuus saada töitä.

Suomi tarvitsee enemmän hyvinvoivia ja kasvuhakuisia keskisuuria yrityksiä, joilla on edellytykset kasvaa kansainvälisesti merkittävään kokoluokkaan tai luoda kansainvälisesti merkittävä yritysclusteri. Tällä hetkellä liian moni hyvälle kasvurallalle päässyt yritys päättyy ulkomaiseen omistukseen ja kasvun hyödyt valuvat Suomen ulkopuolelle, jos osaaminen siirryy pois maasta eikä palaa.

Vihreät haluavat parantaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä sekä kannattavan kasvun mahdollisuuksia. Olennainen osa tätä tavoitetta ovat yritystuet, eli yritysten ja niiden hankkeiden rahoituksen tukeminen. Tässä paperissa esitellään Vihreiden teesit yritystukien vaikuttavuuden parantamiseksi.

MIKSI YRITYSTUET KAIPAAVAT UUDISTUSTA

[Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen \(VATT\) mukaan](#) Suomessa myönnetään suoria yritystukia vuosittain noin 1,3 miljardia euroa. Nämä tuet myönnetään pääasiassa TEKES:n ja ELY-keskusten kautta yrityksille. Näiden lisäksi yrityksille myönnetään suoria verotukia noin 3 miljardin euron edestä. Näistä kaksi miljardia on valmisteverotukia ja noin miljardi elinkeinoverotuksen tukia, joista valtaosa kohdistuu erityisesti suurille yrityksille. Näin mittaville valtion rahallisille panostuksille on lupa odottaa kunnollista vastinetta.

Nykyinen yritystukijärjestelmä ei ole Valtioneuvoston raportin mukaan parantanut tehokkaasti ja laajasti suomalaisten yritysten asemaa. Valtioneuvosto toteaa [yritystukien vaikuttavuutta koskevassa selvityksessään](#), että työllistämisen-, palkka- ja investointituet ovat olleet tehottomia: Valtaosa tuista kohdentuu Suomessa nykyisin suurille yrityksille, vaikka eniten positiivisia vaikutuksia on pienille yrityksille kohdistetuilla tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotuilla.

Maakuntauudistuksen yhteydessä ELY-keskusten hallinto sulautuu osaksi maakuntia. Nyt on hyvä hetki tarkastella kriittisesti Suomen yritystukiratkaisujen kokonaisuutta ja uudistaa tuet tehokkaammiksi.

1. ASETETAAN YRITYSTUILLE SELKEÄT TAVOITTEET

Kun yrityksille maksetaan tukia, pitää olla selvää, mitä tuilla halutaan saada aikaan. Yritystukijärjestelmälle tulee määritellä selkeät, yhteiskunnan kokonaisuuteen perustuvat tavoitteet.

Tavoitteiden toteutumista tulee mitata ja tuille tulee asettaa määräaika, jonka päättyessä tukien tarpeellisuus arvioidaan uudelleen. Tuista ei saa muodostua ikuisia automaatteja. Mikäli tukea ei kohdenneta eikä tavoitteiden toteutumista seurata, on vaarana, että tuki ei kannusta uusiutumiseen vaan valuu suoraan yritysten osinkoihin.

Vihreät haluavat uudistaa yritystukia tavoilla, jotka kannustavat luomaan ihmisille työpaikkoja ja edistävät pk-yritysten kasvumahdollisuuksia sekä reilun markkinatalouden toteutumista. Tavoitteiden asetannassa on tärkeää, että tuki ei kohdistu tiettyihin menetelmiin tai teknologioihin, vaan halutun lopputuloksen edistämiseen. Tällaisia lopputuloksia voivat olla esimerkiksi ilmastopäästöjen vähentäminen, työllisyyden parantaminen tai rakennemuutoksen vauhdittaminen.

2. SIIRRETÄÄN PAINOPISTETTÄ SUORISTA TUISTA LAINOIHIN JA VALTIONTAKAUKSIIN

Valtion varoilla tulee tukea yrityksiä, joilla on edellytykset kannattavaan kasvuun. Tukirahan antaminen heikosti kannattavalle yritykselle ei tee yrityksen toiminnasta kannattavaa ja pahimmillaan vääristää kilpailutilannetta.

Useimmissa tapauksissa riskilaina tai valtioneukaus ovat suoria tukia parempia instrumentteja, koska ne edellyttävät yritykseltä kasvu- ja kehityskykyä sekä yrityksen omistajilta uskoa yrityksen tai hankkeen menestykseen.

TEKESin tuet toimivat yhä enemmän tällä periaatteella. Lainojen lähtökohtana on, että jos hanke epäonnistuu, ei lainaa tarvitse maksaa takaisin eikä yrityksen tarvitse hakeutua konkurssiin. Lainat ja valtioneukaukset ovat siis nykyisten suorien tukien tapaan turvallisia yrityksille, mutta tulevat veronmaksajille paljon halvemmaksi. Valitettavasti lainojen ja takausten osuus yritystuista on Tilastokeskuksen mukaan laskenut ja suorien yritystukien tukien puolestaan noussut 14 prosenttia vuonna 2016.

Lainoin ja takauksin annetuilla yritystuilla saadaan samalla rahalla suurempi vaikutus. Yritykselle annettu laina tai takaus palautuu useimmiten takaisin valtiolle uudelleen jaettavaksi. Koska lainat ja valtioneukaukset ovat näin suoria tukia halvempia, on pk-yrityksille mahdollista jakaa käytännössä enemmän tukea. Silloin tukea riittää nykyistä useammalle yritykselle tai hankkeelle. Tämä parantaa haastavaa työttömyystilannetta, erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Lainoja ja valtiontakauksia voidaan kohdistaa erityisesti yrityksille, joiden on vaikea saada pankkilainaa esimerkiksi siksi, että niiden liiketoiminta perustuu immateriaaliseen toimintaan. Julkisen tuen ei kuitenkaan pidä syrjäyttää yksityistä rahoitusta, vaan toimia sitä täydentävästi.

3. TUETAAN UUTTA, EI VANHAA

Kyky uusiutua ja tuottaa innovaatioita on kestävän ja kannattavan kasvun perusedellytys. Valtion tukien tähtäimen pitää olla menestymisen edellytysten luomisessa innovatiiviselle ja kasvua tavoittelevalle liiketoiminnalle. Uusien ratkaisujen markkinoille saattamista ei pidä hankaloittaa entisestään tukemalla valtion toimesta väistyviä toimintamalleja ja teknologioita. On myös pidempään toiminnassa olleiden yritysten etu, että niitä kannustetaan uudistumiseen ja kilpailukykyensä ylläpitämiseen.

Hyvä esimerkki onnistuneesta uudistumisesta ovat meriteollisuuden ympäristöystävälliset ratkaisut, jotka ovat tuoneet suuria laivatilauksia ja valtavasti työpaikkoja Suomeen. Pakokaasujen rikkipesurien myynti vanhoihin laivoihin sekä upouudet LNG-laivat ovat osoitus siitä, että vanhaa teollisuutta on järkevää kannustaa ympäristöystävällisempään ja resurssitehokkaampaan suuntaan. Hallituksen esittämä uusi tuki päästökaupasta johtuvien epäsuorien kustannusten korvaamisesta (HE147/2016) on taas esimerkki huonosta tuesta, joka estää rakennemuutosta ja josta tulee luopua.

Hallituksen 150 miljoonan euron leikkaus TEKESin rahoituksesta on vahingollinen kestävän ja kannattavan kasvun näkökulmasta. Yritystukia tulee tarkastella kriittisesti, mutta leikkaus TEKESiltä on leikkaus yritystukien vaikuttavimmasta osasta, joka vähentää keksintöjen ja pilottien syntymistä Suomessa.

4. SIIRRETÄÄN RAHAA ELINKEINO- JA ENERGIAPEROTUKSEN TUISTA TYÖLLISTÄMISEEN JA KOULUTUKSEEN

Teollisuudelle kohdistetaan yli 800 miljoonan euron energiaverotuet vuosittain. [Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen \(VATT\)](#) mukaan teollisuudelle energiaveron palautuksina vuosittain maksettavat 200 miljoonaa euroa on tehoton taloudellinen tuki. Se on ympäristölle haitallinen, eikä sillä ole ollut VATT:n mukaan perusteita myöskään yhtiöiden talouden kannalta. Myös elinkeinoverotuksessa annetaan huomattavia verohelpotuksia mm. listaamattomien yritysten osingonmaksun osalta.

Vähennetään ja poistetaan tehottomia ja ympäristölle haitallisia tukia siirtymäajan kuluessa porrastetusti ja aletaan systemaattisesti karsia fossiilisten polttoaineiden

tukia. Säästyneet rahat voidaan kohdentaa Vihreiden vaihtoehtobudjetin mukaisesti koulutukseen ja tutkimukseen.

5. UUDEN KASVUN KANNUSTIMET

Vihreät haluavat tukea uusien yritysten perustamista ja pk-yritysten kasvua. Haluamme lisätä työllistämisen kannustimia poistamalla uusien yritysten ensimmäisten työntekijöiden palkkauksen sivukulut määräaikaisesti ja sallimalla yritystoiminnan käynnistämisen neljän kuukauden ajan ilman pelkoa ansiosidonnaisen turvan menettämisestä.

Kun yrityspalveluita yhdistetään maakuntien hallintoon, erilliset valtakunnalliset ja alueelliset yrityspalveluja tarjoavat tahot vähenevät. Tämä pitää hyödyntää mahdollisuutena tarjota yrityksille palvelut yhden luukun periaatteella. Näin yritysten asiointi helpottuu, yritykset osaavat hakea tarkoituksenmukaisia tukia ja aikaa säästyy ydinliiketoiminnan pyörittämiseen.

Kaikki pk-yritysten haasteet eivät ole ratkaistavissa suuremmilla tukisummilla. Yritysten ja yrittäjyyden tukeminen edellyttää myös lainsäädännön kehittämistä. Erityisesti hankintalain osalta meillä on mahdollisuuksia tukea suomalaista pk-sektoria. Työllistämisaikutukset kasvavat, kun julkisissa hankinnoissa varmistetaan myös pienten yritysten mukaan pääsy.